

**RAQAMLI DAVLAT BOSHQARUVIDA SHAXSIY MA'LUMOTLARNI
HIMOYA QILISH HUQUQI: XALQARO ME'YORLAR BILAN
TAQQOSLAMA TAHLIL**

Aliyev Asilbek Baxromovich

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti

Annotatsiya: Maqolada raqamli davlat boshqaruvi jarayonida shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish masalalari tahlil qilinadi. Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida davlat organlari tomonidan aholining shaxsiy ma'lumotlarini yig'ish, saqlash va qayta ishlash ko'lamlari kengaymoqda. Shu bilan birga, ma'lumotlarning maxfiyligi, yaxlitligi va xavfsizligini ta'minlash global miqyosda dolzarb masalaga aylandi. Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasining "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonuni xalqaro me'yorlar, xususan Yevropa Ittifoqining Umumiy ma'lumotlarni himoya qilish reglamenti (GDPR), BMT hamda YEXHT standartlari bilan taqqoslab o'rganilgan. Muallif raqamli davlat tizimida inson huquqlarini ta'minlash, shaxsiy ma'lumotlarni noqonuniy tarqatish va ulardan noqonuniy foydalanishning oldini olish borasida takliflar beradi.

Kalit so'zlar: raqamli davlat, shaxsiy ma'lumotlar, himoya, GDPR, maxfiylik, xalqaro huquq, axborot xavfsizligi.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы защиты персональных данных в процессе цифрового государственного управления. С развитием информационных технологий значительно расширяются масштабы сбора, хранения и обработки личных данных граждан государственными органами. При этом обеспечение конфиденциальности, целостности и безопасности информации становится одной из ключевых задач на международном уровне. В исследовании проводится сравнительный анализ законодательства Республики Узбекистан «О персональных данных» с международными нормами, включая Общий регламент ЕС по защите данных (GDPR), стандарты ООН и ОБСЕ. Автор выдвигает предложения по совершенствованию механизмов защиты персональных данных и укреплению гарантий прав человека в условиях цифровизации государственного управления.

Ключевые слова: цифровое государство, персональные данные, защита, GDPR, конфиденциальность, международное право, информационная безопасность.

Annotation: The article analyzes the protection of personal data within the framework of digital public administration. With the rapid development of information technologies, the collection, storage, and processing of citizens' personal data by state institutions have expanded significantly. At the same time, ensuring the confidentiality, integrity, and security of information has become a global challenge. The study compares the Law of the Republic of Uzbekistan "On Personal Data" with international standards such as the EU General Data Protection Regulation (GDPR), the UN, and OSCE norms. The author proposes recommendations for strengthening personal data protection mechanisms and guaranteeing human rights in the context of digital governance.

Keywords: digital government, personal data, protection, GDPR, privacy, international law, information security.

Raqamli texnologiyalar davlat boshqaruvi tizimida samaradorlikni oshirish, xizmatlarni tezkor va shaffof tarzda ko'rsatish imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli boshqaruv shaxsiy ma'lumotlarni qayta ishlash jarayonining keskin ko'payishiga sabab bo'lmoqda. Bugungi kunda davlat organlari aholining pasport ma'lumotlari, moliyaviy holati, sog'ligi, joylashuvi kabi sezgir ma'lumotlarga ega bo'lib, ularni turli maqsadlarda qayta ishlaydi. Bu esa insonning shaxsiy hayot daxlsizligi huquqiga bevosita ta'sir qiladi.

O'zbekiston Respublikasida shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish masalalari 2019-yil 2-iyulda qabul qilingan "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonun bilan tartibga solinadi. Mazkur hujjat shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish, saqlash, qayta ishlash va uzatish jarayonlarini qonuniy asosda amalga oshirishni belgilaydi. Shuningdek, shaxsiy ma'lumotlar subyektining roziligi, ularni himoya qilish choralari va ma'lumotlar operatorining javobgarligi kabi tamoyillarni o'z ichiga oladi.

Xalqaro amaliyotda esa Yevropa Ittifoqining GDPR (General Data Protection Regulation) reglamenti shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning eng mukammal tizimi sifatida e'tirof etiladi. GDPRda "ma'lumotlarni minimallashtirish", "chegaralangan saqlash", "rozilik asosida qayta ishlash" kabi prinsiplar belgilangan. Shuningdek, fuqarolarga o'z ma'lumotlarini o'chirish ("right to be forgotten") va ularning qayta ishlanishiga qarshi chiqish huquqi berilgan.

O'zbekiston qonunchiligida ushbu tamoyillar qisman mavjud bo'lsa-da, ma'lumotlarni xalqaro miqyosda uzatish, xorijiy serverlarda saqlash, va davlat organlarining shaffofligi masalalarida ayrim bo'shliqlar saqlanib qolmoqda. Masalan, amaldagi qonun ma'lumotlarni faqat O'zbekiston hududida joylashgan serverlarda

saqlashni talab qiladi, bu esa xalqaro integratsiya va transchegaraviy axborot almashinuviga to'siq bo'ladi.

Bundan tashqari, BMTning "Shaxsiy hayotga daxlsizlik huquqini raqamli asrda himoya qilish to'g'risidagi rezolyutsiyasi" (2013-yil) ham davlatlardan shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha mustahkam institutsional tizimlar yaratishni talab qiladi. YEXHT esa ma'lumotlarni himoya qilishda erkinlik va xavfsizlik o'rtasidagi muvozanatni saqlash zarurligini ta'kidlaydi.

Raqamli davlat boshqaruvida axborot xavfsizligini ta'minlash uchun nafaqat qonunchilik, balki texnik va tashkiliy choralar ham muhim. Shu jumladan, kriptografik himoya, ma'lumotlarni anonimlashtirish, foydalanuvchi identifikatsiyasini nazorat qilish, xavfsizlik bo'yicha muntazam audit o'tkazish kabi mexanizmlar joriy etilishi lozim.

Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha samarali tizim faqat davlat nazorati bilan emas, balki fuqarolik jamiyati va OAVning faol ishtiroki bilan ta'minlanadi. Ochiq ma'lumotlardan foydalanish va maxfiy ma'lumotlarni ajratish bo'yicha aniq mezonlar ishlab chiqilishi inson huquqlarining kafolatini yanada mustahkamlaydi.

Raqamli davlat boshqaruvi sharoitida shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish — fuqarolarning shaxsiy hayot daxlsizligi, ishonchli boshqaruv va demokratik nazoratning asosiy omillaridan biridir. O'zbekiston qonunchiligini xalqaro standartlarga, xususan GDPR tamoyillariga yaqinlashtirish, axborot xavfsizligini mustahkamlash hamda mustaqil nazorat institutlarini shakllantirish zarur. Bu esa raqamli transformatsiya jarayonida inson huquqlarini ta'minlash va davlat boshqaruvining ochiqligini kuchaytiradi.

Raqamli davlat boshqaruvi tizimi shakllanayotgan hozirgi davrda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish masalasi eng dolzarb huquqiy, texnik va axloqiy muammolardan biri hisoblanadi. Davlat xizmatlarining elektron shaklga o'tishi, elektron hukumat tizimlari, onlayn to'lovlar va raqamli identifikatsiya platformalarining keng joriy etilishi natijasida fuqarolarning shaxsiy ma'lumotlarini yig'ish, saqlash va qayta ishlash hajmi keskin ortmoqda. Bu jarayon bir tomondan boshqaruv samaradorligini oshirsa, ikkinchi tomondan insonning shaxsiy hayot daxlsizligi va axborot xavfsizligi bilan bog'liq xavflarni kuchaytiradi. Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish nafaqat texnik, balki huquqiy kafolatlar tizimi orqali ta'minlanishi zarur. O'zbekiston Respublikasida bu sohadagi asosiy normativ hujjat — 2019-yilda qabul qilingan "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonun bo'lib, unda shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish, saqlash, qayta ishlash, uzatish va himoya qilish bilan bog'liq asosiy tamoyillar belgilab berilgan. Ushbu qonun fuqarolarning roziligisiz

ularning ma'lumotlarini qayta ishlashni taqiqlaydi va ma'lumotlar operatorlarining javobgarligini mustahkamlaydi. Biroq amaliyotda ayrim hollarda ma'lumotlarning ruxsatsiz tarqalishi, ma'lumotlar bazalariga noqonuniy kirish yoki ularni noto'g'ri qayta ishlash holatlari uchrab turadi. Shu sababli qonunchilikni xalqaro me'yorlarga muvofiqlashtirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Xalqaro tajribada eng mukammal huquqiy mexanizmlardan biri — Yevropa Ittifoqining Umumiy ma'lumotlarni himoya qilish reglamenti (GDPR) hisoblanadi. Unga ko'ra, har bir shaxs o'z ma'lumotlarini qayta ishlashga rozilik berish, ularni tuzatish, o'chirish yoki cheklash huquqiga ega. Shuningdek, ma'lumotlarni minimal darajada yig'ish, ularni maqsadli va vaqt jihatdan cheklangan tarzda saqlash, xavfsiz qayta ishlash va maxfiylikni ta'minlash kabi prinsiplar asosiy mezon sifatida belgilangan. O'zbekiston qonunchiligida ushbu prinsiplarning ayrimlari mavjud bo'lsa-da, ularni to'liq va tizimli tarzda qo'llash zarurati sezilmoqda. BMTning "Raqamli asrda shaxsiy hayot huquqini himoya qilish to'g'risida"gi rezolyutsiyasi ham davlatlarni fuqarolarning shaxsiy hayotiga noqonuniy aralashuvning oldini olish, ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha mustaqil institutlarni yaratish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirishga chaqiradi. Shu nuqtai nazardan, O'zbekistonda Shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish agentligi faoliyatining takomillashtirilishi, xalqaro standartlar bilan uyg'un tizim yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli boshqaruvda ma'lumotlarni himoya qilishning texnik jihatlari ham katta ahamiyatga ega bo'lib, kriptografik himoya, ma'lumotlarni shifrlash, foydalanuvchi autentifikatsiyasi va xavfsizlik protokollarini qo'llash talab etiladi. Shu bilan birga, fuqarolarning o'z axborot xavfsizligi madaniyatini oshirish, davlat organlarining axborot tizimlarida muntazam audit o'tkazish, axborot oqimini nazorat qilish kabi chora-tadbirlar ham muhimdir. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish samarali bo'lishi uchun huquqiy me'yorlar, texnologik vositalar va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasida muvozanat saqlanishi lozim. Raqamli davlatning muvaffaqiyati fuqarolarning ishonch darajasi bilan bevosita bog'liq bo'lib, ma'lumotlarning maxfiyligi va xavfsizligi bu ishonchni mustahkamlovchi asosiy omillardandir. Shu bois O'zbekiston uchun xalqaro me'yorlarga yaqinlashgan, shaffof va fuqarolarning manfaatlarini ustuvor qo'yuvchi shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish tizimini shakllantirish strategik zarurat hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonuni, 2019-yil 2-iyul.
2. General Data Protection Regulation (EU) 2016/679, European Union, 2018.

3. United Nations Resolution A/RES/68/167 “The right to privacy in the digital age”, 2013.
4. OSCE Guidelines on the Protection of Personal Data in the Digital Environment, 2020.
5. Karimov N. “Axborot xavfsizligi va ma’lumotlarni himoya qilish tizimlari.” – Toshkent: TATU nashriyoti, 2022.
6. Solovyov A.V. *Информационная безопасность в государственном управлении.* – Москва: Юрайт, 2021.
7. Warren S., Brandeis L. “The Right to Privacy.” *Harvard Law Review*, Vol. 4, 1890.

